

Závery Rady o podpore motorických schopností a pohybových a športových aktivít pre deti ⁽¹⁾

(2015/C 417/09)

RADA EÚ A ZÁSTUPCOVIA VLÁD ČLENSKÝCH ŠTÁTOV

I. PRIPOMÍNAJÚC POLITICKÉ SÚVISLOSTI, KTORÉ SA UVÁDZAJÚ V PRÍLOHE, AKO AJ:

1. Závery Rady z 27. novembra 2012 o podpore zdraviu prospešných pohybových aktivít (HEPA) ⁽²⁾, v ktorých sa zdôraznilo, že „*pohybové aktivity sú vďaka osahu, ktorý predstavujú z hľadiska prevencie, liečby a rehabilitácie, prínosom v každom veku*“.
2. Odporúčanie Rady z 26. novembra 2013 o podpore zdraviu prospešných pohybových aktivít vo všetkých sektoroch ⁽³⁾, v ktorých sa členské štáty vyzvali, aby vypracovali medzisektorové politiky a integrované stratégie zahŕňajúce šport, vzdelávanie, zdravie, dopravu, životné prostredie, územné plánovanie a ostatné sektory, a v ktorých sa zdôraznilo, že „*telesná výchova v škole má potenciál byť účinným nástrojom na zvýšenie povedomia o dôležitosti zdraviu prospešných pohybových aktivít, pričom školy by bolo možné jednoducho a účinne osloviť, aby v tejto súvislosti vykonávali príslušné opatrenia*“.
3. Druhý pracovný plán Európskej únie pre šport (2014 – 2017) ⁽⁴⁾ prijatý 21. mája 2014, v rámci ktorého sa zdraviu prospešné pohybové aktivity spolu so vzdelávaním a odbornou prípravou v športe stanovili za prioritné témy spolupráce EÚ v oblasti športu a zároveň sa zriadila skupina odborníkov pre HEPA, ktorej cieľom je navrhnúť odporúčania na podporu telesnej výchovy na školách vrátane motorických schopností v ranom detstve a vytvoriť hodnotnú súčinnosť so športovým sektorom, miestnymi orgánmi a súkromným sektorom.

II. UZNÁVAJÚ, ŽE:

4. Medzinárodné spoločenstvo už dávno uznalo, že hra a odpočinok sú dôležité v živote každého dieťaťa. V Dohovore OSN o právach dieťaťa (UNCRC) z roku 1989 sa v článku 31 konkrétne uvádza, že „*štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa na odpočinok a voľný čas, na účasť na hre a oddychovej činnosti zodpovedajúcej jeho veku, ako aj na slobodnú účasť na kultúrnom živote a umeleckej činnosti*.“ Všetky činnosti určené pre deti vrátane športových aktivít a telesnej výchovy sa musia vykonávať vždy v súlade s Dohovorom OSN o právach dieťaťa.
5. V usmerneniach EÚ o fyzickej aktivite ⁽⁵⁾ sa zdôrazňuje, že každodenná rutina malých detí sa v ostatných rokoch z dôvodu nových spôsobov trávenia voľného času (TV, internet, videohry, smartfóny atď.) zmenila, čo má za následok stále menej pohybových aktivít. Tento trend možno okrem toho vysvetliť aj nedostatkom času, sociálnymi alebo finančnými obmedzeniami, zmenami životného štýlu alebo nedostatkom vhodných športových zariadení v okolí. V usmerneniach EÚ sa zdôrazňuje, že existujú značné obavy, že sedavé činnosti prevážili nad pohybovými aktivitami detí a mládeže.
6. Pohybová aktivita detí sa za posledných dvadsať rokov znížila, aj napriek ich všeobecnému sklonu byť fyzicky aktívne. Táto zmena sa u detí prekrýva so zvyšujúcou sa mierou nadváhy a obezity a zdravotných problémov alebo telesného postihnutia, akými sú muskuloskeletálne poruchy. Podľa odhadov Iniciatívy Svetovej zdravotníckej organizácie na kontrolu obezity u detí (Childhood Obesity Surveillance Initiative COSI) asi 1 z 3 detí v EÚ vo veku 6 – 9 rokov trpelo v roku 2010 nadváhou alebo obezitou ⁽⁶⁾. Ide o znepokojujúci nárast od roku 2008, keď sa odhadovalo 1 zo 4 detí ⁽⁷⁾. V priemyselne rozvinutých krajinách sa výskyt nadváhy a obezity u detí mladších ako

⁽¹⁾ Deťmi sa v týchto záveroch rozumie deti vo veku 0 – 12 rokov.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 393, 19.12.2012.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 354, 4.12.2013.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 183, 14.6.2014.

⁽⁵⁾ Usmernenia EÚ o fyzickej aktivite: odporúčané politické opatrenia na podporu fyzickej aktivity posilňujúcej zdravie (2008), ktoré predsedníctvo uvítalo vo svojich záveroch z neformálneho zasadnutia ministrov EÚ zodpovedných za šport. http://ec.europa.eu/sport/library/doc/c1/pa_guidelines_4th_consolidated_draft_en.pdf.

⁽⁶⁾ Akčný plán EÚ pre detskú obezitu na obdobie 2014 – 2020 (http://ec.europa.eu/health/nutrition_physical_activity/docs/childhoodobesity_actionplan_2014_2020_en.pdf).

⁽⁷⁾ KOM(2005)0637.

5 rokov zvýšil z 8 % v roku 1990 na 12 % v roku 2010 a očakáva sa, že do roku 2020 dosiahne 14 % ⁽⁸⁾. Nedostatok pohybovej aktivity má negatívne účinky aj na systémy zdravotnej starostlivosti a hospodárstvo ako celok. Odhaduje sa, že asi 7 % národných rozpočtov krajín EÚ určených na zdravotníctvo sa každoročne využije na choroby súvisiace s obezitou ⁽⁹⁾.

7. V záujme predchádzania týmto zdravotným a vývojovým problémom u detí sa všetky deti (vrátane detí so zdravotným postihnutím) musia viesť k tomu, aby boli pohybovo aktívne. Roky vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve (VSRD) sú dôležité, pretože v tomto období sa vyvíjajú kľúčové zručnosti. Deti si prostredníctvom hrania a pohybových aktivít osvojujú a precvičujú zručnosti, ktoré budú potrebovať počas celého života. Toto učenie nazývané rozvoj motorickej schopnosti nie je vždy prirodzené. Preto je veľmi dôležitá podpora informovanosti a vytváranie možností pre deti byť pohybovo aktívne.
8. WHO identifikovala nedostatočnú pohybovú aktivitu ako štvrtý hlavný rizikový faktor predčasného úmrtia a chorôb vo všeobecnosti ⁽¹⁰⁾. Prínosy pohybovej aktivity sú dobre známe. Pohybová aktivita je jeden z najúčinnějších spôsobov prevencie neprenosných chorôb, boja proti obezite a udržania zdravého životného štýlu ⁽¹¹⁾. Čoraz viac je aj dôkazov o pozitívnej korelácii medzi cvičením a duševným zdravím a kognitívnymi procesmi ⁽¹²⁾.

Správy WHO ⁽¹³⁾ preukázali, že zapojením sa do pravidelnej miernej až intenzívnej športovej alebo pohybovej aktivity ⁽¹⁴⁾ (aspoň 60 minút denne pre deti školského veku a 3 hodiny pre deti v rámci VSRD) sa vytvára dlhodobý sklon k pohybovej aktivite, ktorý sa počas dospievania a dospelosti zvyšuje ⁽¹⁵⁾. Štúdiami sa tiež dokázalo, že deti, ktoré začínajú cvičiť v ranom veku, majú tendenciu dosahovať lepšie akademické výsledky, majú menej problémov, pokiaľ ide o správanie a disciplínu, a v triede sú schopné dlhšie sa sústrediť ako ich spolužiaci ⁽¹⁶⁾.

9. V tomto kontexte zohráva mimoriadne dôležitú úlohu prostredie vzdelávania, pretože deti sa do pohybových aktivít a športu zapájajú v škole. Školy a učitelia spolu s pedagógmi v prostredí VSRD a športových klubov z tohto dôvodu sprostredkujú pohybové aktivity pre deti. Dôležitú úlohu z pohľadu detí zohrávajú aj rodičia, rodina a širšia komunita.
10. Podľa odborníkov by vhodné pohybové aktivity detí do veku 12 rokov mali byť organizované podľa vekových skupín ⁽¹⁷⁾. Aktivity v rámci VSRD a základnej školy zahŕňajú štruktúrované a neštruktúrované činnosti, ktoré deťom pomáhajú rozvíjať zručnosti ako behanie, skákanie alebo hádzanie.

⁽⁸⁾ www.toybox-study.eu

⁽⁹⁾ Akčný plán EÚ pre detskú obezitu na obdobie 2014 – 2020.

⁽¹⁰⁾ Globálne odporúčania týkajúce sa pohybových aktivít v záujme zdravia, WHO, 2010.

⁽¹¹⁾ Lee IM, Shiroma EJ, Lobelo F, Puska P, Blair SN, Katzmarzyk PT, Lancet Physical Activity Series Working Group: Effect of physical activity on major non-communicable disease worldwide (Účinok pohybovej aktivity na najčastejšie neprenosné ochorenia vo svete: analýza záťaže ochorenia a strednej dĺžky života). Jul. Lancet 2012.

⁽¹²⁾ Strong, WB, RM Malina, CJR Blimkie, SR Daniels, RK Dishman, B Gutin, AC Hergenroeder, A Must, PA Nixon, JM Pivarnik, T Rowland, S Trost, F Trudeau.: Evidence Based Physical Activity for School-Age Youth (Pohybová aktivita pre deti školského veku založená na dôkazoch). The Journal of Pediatrics (Pediatrický žurnál) 2005. 146(6): s. 732 – 737.

Ministerstvo zdravotníctva a sociálnych služieb USA. Usmernenia o pohybovej aktivite, správa poradného výboru z roku 2008. (<http://www.health.gov/paguidelines/Report/pdf/CommitteeReport.pdf>)
Štúdiá univerzity Saint-Gallen z roku 2011.

⁽¹³⁾ Globálne odporúčania týkajúce sa pohybových aktivít v záujme zdravia. Svetová zdravotnícka organizácia 2010. (http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/44399/1/9789241599979_eng.pdf),

Ministerstvo zdravotníctva a sociálnych služieb USA. Usmernenia o pohybovej aktivite, správa poradného výboru z roku 2008. (<http://www.health.gov/paguidelines/Report/pdf/CommitteeReport.pdf>)
Štúdiá univerzity Saint-Gallen z roku 2011.

⁽¹⁴⁾ Napr. Ministerstvo zdravotníctva a starostlivosti: Národné usmernenia o pohybovej aktivite pre Austrálčanov. Canberra: Austrálsky zväz 2014; alebo Usmernenia Spojeného kráľovstva o pohybovej aktivite a ministerstvo zdravotníctva v Anglicku: usmernenia o pohybovej aktivite pre deti (do päť rokov) (<http://www.nhs.uk/Livewell/fitness/Pages/physical-activity-guidelines-for-children.aspx>).

⁽¹⁵⁾ G.J. Welk, J.C. Eisenmann, et J. Dolman, „Health-related physical activity in children and adolescents: A bio-behavioural perspective“ (Zdraviu prospešná pohybová aktivita u detí a adolescentov: bio-behaviorálne hľadisko). The handbook of physical education, ed. D. Kirk, D. Macdonald and M. O'Sullivan, Londýn: Sage Publications Ltd., 2006, s. 665 – 684.

⁽¹⁶⁾ Pohybová aktivita môže posilniť schopnosť detí sústrediť sa <http://www.sciencedaily.com/releases/2009/03/090331183800.htm> and „The Association between school-based physical activity, Including Physical education and academic performance“ U.S., Ministerstvo zdravotníctva a sociálnych služieb USA, júl 2010. http://www.cdc.gov/healthyyouth/health_and_academics/pdf/pa-pe_paper.pdf.

⁽¹⁷⁾ Kategórie navrhnuté v kanadskom koncepte dlhodobého športového rozvoja.

11. Niektoré členské štáty už do rozličnej miery vypracovali rôzne národné stratégie zamerané na rozvoj motorických schopností v ranom detstve a pohybové a športové aktivity pre deti do 12 rokov, a to väčšinou v spolupráci so sektorom športu a športovými klubmi či federáciami ⁽¹⁸⁾.

12. Skupina odborníkov pre zdraviu prospešné pohybové aktivity (HEPA XG) v rámci svojho mandátu navrhla v júni 2015 súbor odporúčaní na podporu telesnej výchovy v školách vrátane motorických schopností v ranom detstve.

III. VYZÝVAJÚ ČLENSKÉ ŠTÁTY, ABY:

13. Zvážili vykonávanie medziodvetvových politík – okrem iného so sektormi vzdelávania, mládeže a zdravotníctva – zameraných na podporu vzdelávania v oblasti pohybovej aktivity a motorických schopností v ranom detstve, pričom sa zohľadnia predovšetkým tieto odporúčania HEPA XG:

— Zvyšovať informovanosť o tom, že obdobie pred nástupom do predškolského zariadenia a školy je obdobím potenciálnej príležitosti na podporu pohybovej aktivity u detí, konkrétne rozvojom základných motorických schopností a fyzickej gramotnosti.

— Zvyšovať povedomie všetkých zainteresovaných strán v školách a mimoškolských sektoroch (učiteľov, trénerov, rodičov atď.) o význame rozvoja pohybových a športových aktivít vhodných pre deti.

— Budovať vzťahy medzi školami a príslušnými organizáciami športového, sociálneho a súkromného sektora, ako aj miestnymi orgánmi v záujme podpory a zvyšovania dostupnosti mimoškolských činností.

— Nabádať školy, aby vytvorili rámec spolupráce so športovými organizáciami a inými miestnymi (národnými) poskytovateľmi v oblasti športu s cieľom podporiť školské a mimoškolské aktivity a zabezpečiť dostupnosť kvalitných a bezpečných infraštruktúr a zariadenia na telesnú výchovu a mimoškolské aktivity alebo aktivity po škole, ako aj pri realizácii miestnych kampaní zameraných na informovanosť.

— Zvážiť iniciatívy na podporu miestnych orgánov s cieľom vytvoriť podmienky pre rozvoj aktívneho premiestňovania sa do školy a z nej.

14. Podnecovali a podporovali iniciatívy zamerané na všetky zúčastnené zainteresované strany (učitelia, rodičia, školy, kluby, pedagógovia, atď.) na príslušných úrovniach, ktorých cieľom je podporiť rozvoj vhodných motorických schopností a pohybových aktivít.

15. Podporovali vhodné športové a pohybové aktivity od najranejšieho detstva cez VSRD a základnú školu, a to v súlade s osobitnými potrebami a vekom detí a zároveň poskytovali usmerňujúce pokyny pre inštruktórov/pedagógov.

16. Podporovali využívanie budovania povedomia a poskytovanie informácií na národnej, regionálnej a miestnej úrovni na stimulovanie záujmu o aktivity v oblasti motorických schopností a telesnej výchovy pre deti.

17. Povzbudzovali rodičov, rodinu a širšiu komunitu, aby sa aktívne zapájali do pohybových aktivít so svojimi deťmi a využívali príslušné vybavenie (napr. bicyklové trasy a bezpečné ihriská).

18. Zvážili podporu iniciatív zameraných na zlepšovanie športovej infraštruktúry pre deti najmä v rámci vzdelávacích inštitúcií a zároveň podporovali spoluprácu na miestnej úrovni medzi školami a športovými klubmi pri poskytovaní zariadenia a vybavenia pre deti.

⁽¹⁸⁾ Napríklad: Francúzsko a viacšportové federácie (Ufolep, Usep) alebo federácie jedného športu (gymnastika alebo plávanie) so špeciálnym tréningom pre deti od 0 do 6 rokov. V Holandsku sa môžu dojsť zúčastňovať špeciálnych hodín športu, ako napríklad gymnastika alebo plávanie. V Rakúsku má program „Pohybom ku zdraviu detí/Kinder gesund bewegen“ za cieľ nadviazať spoluprácu medzi športovými klubmi a materskými školami/základnými školami a podporovať aktívny životný štýl prostredníctvom pohybovej aktivity pre deti vo veku 2 až 10 rokov.

19. Zvážili poskytnutie stimulov športovým organizáciám a klubom, školám, vzdelávacím zariadeniam, centráram mládeže a iným komunitným alebo dobrovoľníckym organizáciám, ktoré podporujú pohybovú aktivitu detí.
- IV. VYZÝVAJÚ PREDSEDNÍCTVO RADY EURÓPSKEJ ÚNIE, ČLENSKÉ ŠTÁTY A KOMISIU, ABY V RÁMCI SVOJICH PRÍSLUŠNÝCH OBLASTÍ PRÁVOMOCI:
20. Vzali na vedomie odporúčania HEPA XG ako základ ďalšej politickej činnosti na úrovni EÚ aj členských štátov, pretože predstavujú podložené údaje a praktické usmernenia pre ďalšiu činnosť.
21. Zintenzívnili spoluprácu medzi oblasťami politiky zodpovednými za podporu rozvoja motorických schopností a telesnej výchovy detí v súlade s odporúčaniami HEPA XG, a to najmä v sektore športu, zdravotníctva, vzdelávania, mládeže a dopravy.
22. Vzhľadom na európsky týždeň športu zvážili osobitné zameranie na iniciatívy, ktorými sa podporujú a propagujú športové aktivity v školách i mimo nich.
23. V príslušných prípadoch podporovali realizáciu národných monitorovacích systémov, štúdií alebo hodnotení s cieľom určiť úroveň pohybovej aktivity a zvykov u detí.
24. V kontexte budúcej práce na úrovni EÚ uvažovali o možnostiach účinnejšej podpory rozvoja motorických schopností v ranom detstve a stratégií s cieľom odradiť deti od sedavého spôsobu života.
25. Podnecovali finančnú podporu iniciatív súvisiacich s motorickými schopnosťami a telesnou výchovou prostredníctvom existujúcich programov EÚ, ako napr. Erasmus+, a európskych štrukturálnych a investičných fondov a privítali ďalšie informácie Komisie v súvislosti s využívaním programov financovania EÚ na podporu športu.
- V. VYZÝVAJÚ EURÓPSKU KOMISIU, ABY:
26. V kontexte EÚ presadzovala a podporovala výmenu osvedčených postupov v súvislosti s motorickými schopnosťami a telesnou výchovou detí.
27. Zlepšila informačnú základňu podporou zberu kvantitatívnych a kvalitatívnych údajov ⁽¹⁹⁾ súvisiacich s pohybovou aktivitou, ukazovateľmi fyzickej zdatnosti a účasti na športe u detí v rámci VSRD alebo škôl, a to v úzkej spolupráci s WHO.
28. V spolupráci s vedeckými expertmi vrátane WHO vypracovala usmernenia v oblasti pohybových aktivít pre deti v prostredí VSRD, škôl a športových klubov, pričom sa sústreďujú najmä na politických činiteľov, miestne orgány, rodičov, rodinu a širšiu komunitu.
- VI. VYZÝVAJÚ ŠPORTOVÉ HNUTIA, ABY ZVÁŽILI:
29. Poskytovanie škály nesúťažných športových aktivít vhodných pre deti a prispôsobených jednotlivým úrovňam s cieľom zlepšiť ich zdravie a osobný rozvoj.
30. Podporu organizácie aktivít zameraných na propagáciu športových aktivít v školách aj mimo nich, ako aj motorických schopností v ranom detstve, a to aj v kontexte európskeho týždňa športu.

⁽¹⁹⁾ Na základe monitorovacieho rámca vymedzeného v odporúčaní Rady týkajúcom sa zdraviu prospešných pohybových aktivít (26. novembra 2013).

31. Príspevok k rozvoju úzkych partnerstiev, spoločných cieľov a komunikačných kampaní so samosprávami a komunitami a okrem iného so sektormi vzdelávania, mládeže a zdravotníctva v rámci boja proti sedavému spôsobu života prostredníctvom podpory športu v školách i mimo nich.
 32. Silnejší záväzok, pokiaľ ide o podporu iniciatív v rámci športových a pohybových aktivít, ktoré sa zameriavajú na boj proti sedavému spôsobu života u detí, a to prostredníctvom partnerstiev a spolupráce so súkromným a verejným sektorom.
-

PRÍLOHA

Politické súvislosti

1. Európsky rok vzdelávania prostredníctvom športu (EYES 2004), v rámci ktorého sa vyzdvihla úloha športu vo vzdelávaní a upozornilo sa na rozmanité spoločenské úlohy športu.
2. Biela kniha o športe z 11. júla 2007, ktorú predložila Európska komisia, a v ktorej sa trvalo na význame telesnej aktivity a uviedlo, že „čas strávený pri športových aktivitách v školách a na univerzitách prináša zdravotný a výchovný úžitok, ktorý je potrebné naďalej rozvíjať“⁽¹⁾.
3. Stratégia riešenia zdravotných problémov súvisiacich s výživou, nadváhou a obezitou v Európe, ktorú Európska komisia prijala v roku 2007⁽²⁾ a v rámci ktorej sa podporila pohybová aktivita a deti a slabšie sociálno-ekonomické skupiny sa určili za prioritu, pričom sa zdôraznilo, že „*detstvo je dôležitým obdobím, kedy možno vštepiť diétaťu zdravé návyky a priučiť ho zručnostiam, ktoré sú nutné na udržanie zdravého životného štýlu. V tomto ohľade jednoznačne zohrávajú kľúčovú úlohu školy*“⁽³⁾.
4. Správa Európskeho parlamentu o úlohe športu vo vzdelávaní z 30. októbra 2007⁽⁴⁾ a rovnomenne uznesenie, ktoré nasledovalo a v ktorom sa členské štáty a príslušné orgány vyzvali, aby „zabezpečili, že v rámci školských a predškolských pedagogických programov sa bude klásť väčší dôraz na podporu zdravia podnecovaním špecifických foriem telesných aktivít vhodných pre predškolskú vekovú skupinu“.
5. Oznámenie Európskej komisie s názvom Rozvíjanie európskeho rozmeru v športe z 18. januára 2011, v ktorom sa uznala potreba „*podporovať inovatívne iniciatívy v rámci programu celoživotného vzdelávania týkajúce sa telesnej aktivity v škole*“⁽⁵⁾.
6. „Berlínske vyhlásenie“ prijaté konferenciou ministrov športu (MINEPS V) z 28. – 30. mája 2013, v ktorom sa zdôraznilo, že „*telesná výchova je pre deti dôležitým úvodom k osvojeniu si životných zručností, vytvoreniu si návykov na celoživotnú účasť na pohybových aktivitách a správaniu podporujúcemu zdravý životný štýl*“, a posilnila sa „*dôležitá úloha inkluzívneho športu v školách i mimo nich v rámci skorého rozvoja a vzdelávania detí a mládeže*“.
7. Akčný plán EÚ pre detskú obezitu na obdobie 2014 – 2020, ktorý Európska komisia spustila v roku 2014⁽⁶⁾. Európska komisia v rámci 8 kľúčových oblastí činnosti zdôraznila podporu zdravších prostredí najmä v školách a v predškolských zariadeniach, ako aj nabádanie k pohybovej aktivite.

⁽¹⁾ KOM(2007) 391 v konečnom znení.

⁽²⁾ KOM(2007) 279 v konečnom znení.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/nutrition/documents/nutrition_wp_en.pdf.

⁽⁴⁾ A6-0415/2007.

⁽⁵⁾ KOM(2011) 12 v konečnom znení.

⁽⁶⁾ 24. februára 2014 (aktualizované 12. marca 2014 a 28. júla 2014).